

INGLIZ TILINI O'QITISH MAZMUNIDA ONLAYN PLATFORMALARDAN SAMARALI FOYDALANISH

Gulsara Ismatilloevna Samandarova

Xorijiy tillar kafedrasi katta o'qituvchisi

Toshkent davlat agrar universiteti

Гулсара Исмаиловна Самандарова

Старший преподаватель кафедры Иностранных языков

Ташкентского аграрного университета

Gulsara Ismatilloevna Samandarova

Senior teacher of Foreign languages

Tashkent state agrarian university

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilini o'qitish jarayonida onlayn platformalardan samarali foydalanish masalasi ko'rib chiqilgan bo'lib, xorijiy tilni o'rganishda lug'at bilimlarining asosiy komponent sifatida ahamiyati ta'kidlangan. Yangi leksik birliklarni o'zlashtirish orqali talabalar tinglash, gapirish, o'qish va yozish kabi asosiy til ko'nikmalarini kengaytiradi, shuningdek, L2 (ikkinchi til) kontekstida tushunish va tilni ishlab chiqarish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, maqolada lug'at bilimlarining rivojlanishi nafaqat rasmiy dars jarayonida, balki noformal o'quv faoliyatlari, tengdoshlar bilan muloqot va sinf ichidagi turli interaktiv mashg'ulotlar orqali ham amalga oshirilishi mumkinligi qayd etilgan. Bu esa talabalar til kompetensiyasini yanada kompleks shakllantirish va til o'rganish jarayonini individual va kontekstual sharoitlarda optimallashtirish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: ingliz tili, onlayn platformalar, tinglash, gapirish, o'qish, yozish ko'nikmalar, CALL (Computer-Assisted Language Learning).

Аннотация: В данной статье рассматривается эффективное использование онлайн-платформ в процессе преподавания английского языка с акцентом на важность знания лексики как ключевого компонента в изучении иностранного

языка. Получая новые лексические единицы, учащиеся расширяют свои основные языковые навыки — аудирование, говорение, чтение и письмо — а также развивают свои способности понимания и речевого производства в контексте L2 (второго языка). В статье также отмечается, что развитие знаний лексики может быть достигнуто не только во время формальных уроков, но и посредством неформальных учебных мероприятий, взаимодействия со сверстниками и различных интерактивных занятий в классе. Это позволяет более комплексно развивать языковые компетенции студентов и оптимизировать процесс изучения языка в индивидуальных и контекстуальных условиях.

Ключевые слова: английский язык, онлайн-платформы, навыки аудирования, говорения, чтения, письма, CALL (компьютерное обучение иностранным языкам).

Annotation: This article examines the effective use of online platforms in the process of teaching English, emphasising the importance of vocabulary knowledge as a key component in foreign language learning. By acquiring new lexical items, students expand their core language skills—listening, speaking, reading and writing—and also foster their comprehension and language production abilities in an L2 (second language) context. The article also notes that the development of vocabulary knowledge can be achieved not only during formal lessons but also through informal learning activities, peer interaction, and various interactive classroom activities. This allows for the more comprehensive development of students' language competence and the optimisation of the language learning process in individual and contextualised settings.

Keywords: English, online platforms, listening, speaking, reading, writing skills, CALL (Computer-Assisted Language Learning).

KIRISH. Xorijiy tilni o'rganishda lug'at bilimlari muhim komponentlardan biri hisoblanadi. Yangi so'zlarni o'zlashtirish orqali talabalar tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini kengaytiradi hamda L2 (ikkinchi til) da tushunish va ishlab

chiqarish qobiliyatini oshiradi. Lugʻat bilimlari talabalar tomonidan rasmiy dars jarayonida, shuningdek, noformal tarzda, tengdoshlar bilan muloqot va sinf ichidagi turli faoliyatlar orqali rivojlantirilishi mumkin. Ikkinchi til oʻqituvchilari talabalar lugʻatini umumiy va akademik sohalarida rivojlantirish maqsadida koʻplab pedagogik strategiyalarni ishlab chiqqan va amaliyotga joriy qilgan. Masalan, Woodard [6] soʻz boyligini oʻrgatishda quyidagi usullarni tavsiya qilgan: soʻz kelib chiqishini va strukturasi oʻrgatish, semantik xaritalar va tarmoqlardan foydalanish, analogiyalarni tahlil qilishni koʻrsatish, ovoz chiqarib oʻqish, dramatisatsiya, lugʻatdan foydalanish koʻnikmalarini shakllantirish, cloze-jumlalar bilan mashq qilish va kompyuter dasturlaridan foydalanish.

Shuningdek, texnologiyalarning turli shakllari L2 lugʻatini oʻqitish va oʻrganish jarayoniga integratsiya qilinmoqda. Lugʻat boʻyicha ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish shuni koʻrsatadiki, maxsus ishlab chiqilgan dasturiy taʼminotlar, Tutorial CALL (Computer-Assisted Language Learning) dasturlari, konkordanslar, onlayn darslar, animatsion matnlar, multimediya kontekstlari, interaktiv multimodal materiallar, onlayn lugʻatlar, elektron kitoblar va gipertekst/gipermedia muhiti lugʻat oʻqitish uchun samarali vosita sifatida qoʻllanilgan. CALL muhitida lugʻatni oʻrgatishda turli oʻquv uslublari, koʻnikmalar va faoliyatlar ishlatiladi. Koʻplab tadqiqotlarda CALL muhitida talabalar oʻz-oʻzini boshqaruvchi, individual va hamkorlikka asoslangan oʻquv rejimlarida ishlashgan. Masalan, Van Aacken [5] Kanji oʻrganishni rivojlantirish uchun kompyuter dasturini oʻz-oʻzini boshqaruvchi oʻquv uslubi orqali sinovdan oʻtkazgan va natijalar shuni koʻrsatdiki, Avstraliyaning universitet talabalarining barchasi kompyuter yordamida Kanji oʻrganishda yuqori natijalarga erishgan, eng koʻp zavqlanganlar esa eng katta yutuqqa ega boʻlgan.

Bazeli va Olle [1] vizual vositalardan foydalangan: interaktiv video, talabalar tomonidan soʻzlarni illyustratsiya qilish, oʻqish koʻnikmalarini rivojlantirishga moʻljallangan kompyuter dasturlari, vizual qabul qilishga asoslangan mashqlar, grafik tashkilotchilar (story maps), yangi lugʻatni hamkorlikda takrorlash va talabalar tomonidan tayyorlangan flesh-kartalar. Vizual vositalar va hamkorlikdagi oʻquv guruhlari kombinatsiyasi lugʻatni samarali rivojlantirish muhitini yaratgan. Cobb va Horst [3] esa Montrealdagi Concordia universitetida akademik ESL talabalar uchun eksperimental

lugʻat kursini sinovdan oʻtkazib, onlayn hamkorlik maʼlumotlar bazasi individual akademik lugʻat oʻrganuvchilari uchun samarali vosita ekanligini aniqlagan.

Incidental learning va bevosita oʻqitish ham tadqiq qilingan. Smidt & Hegelheimer [4] 24 nafar ESL kattalarini tinglab tushunish darsida oʻrganish jarayonini tahlil qilgan. Natijalar shuni koʻrsatdiki, tasodifiy lugʻat oʻzlashtirish yuz bergan va past darajadagi oʻrganayotganlar tushunishga oid savollarga javob berishda notoʻgʻri jihatlarga murojaat qilgan. Onlayn CALL faoliyatida ilgʻor talabalar metakognitiv va kognitiv strategiyalardan foydalangan, oʻrta va past darajadagilar esa asosan kognitiv strategiyalardan foydalanishgan. Ayol talabalar koʻproq strategiyalardan foydalangan va ular kognitiv strategiyalarni afzal koʻrgan, erkaklar esa metakognitiv strategiyalarni koʻproq ishlatgan.

Tozcu & Coady [7] CALL yordamida bevosita lugʻat oʻqitishning lugʻat bilimiga, oʻqish tushunishiga va soʻzni tanib olish tezligiga taʼsiri oʻrganilgan. Natijalar shuni koʻrsatdiki, Tutorial CALL orqali yuqori chastotali soʻzlarni oʻrganayotgan talabalar nazorat guruhiga qaraganda sezilarli darajada koʻproq soʻz oʻrganishgan. Yoshii & Flaitz [8] multimedia oʻqish muhiti orqali uch turdagi izohlarning (faqat matn, faqat rasm, ikkala kombinatsiya) ikkinchi tilning tasodifiy lugʻat xotirada saqlanishiga taʼsirini oʻrganib, kombinatsiyalangan guruhning eng yaxshi natija berganini aniqlagan.

Lugʻatdagi leksik noaniqlikni bartaraf etish CALL muhitida muhim jihat hisoblanadi. Grace [9] boshlangʻich talabalar uchun lugʻat oʻrganish dasturlarida maʼnoni aniq yetkazish va chuqur ishlov berishni ragʻbatlantirish zarurligini tasdiqlagan. Kang va Dennis [10] kontekstga asoslangan interaktiv multimodal materiallar yordamida boshlangʻich L2 oʻrganayotganlarning lugʻatni mustaqil ishlatishi, tinglab tushunishi va taʼriflarni eslab qolishini ragʻbatlantirish eng samarali ekanini koʻrsatgan. Shu bilan birga, Sun va Dong [11] animatsion kontekstda qoʻllab-quvvatlarsiz L2 lugʻatini oʻrganish 7 yoshli xitoy talabalarida samarali boʻlmaganligini, jumla darajasidagi tarjima va tayyorlov mashqlari esa multimedia kontekstida samarali ekanligini aniqlagan.

Svenconis & Kerst [12] tadqiqotida semantik xaritalar orqali L2 ispan lugʻatini oʻqitish samarasi past boʻlgan va anʼanaviy soʻz roʻyxati bilan taqqoslaganda sezilarli farq aniqlanmagan. Konkordanslash faoliyati ESL talabalariga moslashtirib bir nechta

tadqiqotlarda qo'llanilgan. Somogyi [13] Avstraliyadagi Cambridge Advanced English kursida talabalarni mos lug'atni tanlab bo'sh matnni to'ldirishga undagan. Kaur va Hegelheimer [14] esa onlayn konkordans dasturi va onlayn lug'atdan foydalangan 18 nafar ESL talabalarida lug'at bilimining yozuv vazifalariga sezilarli darajada o'tgani aniqlangan.

Ko'pchilik o'qituvchilar e-ta'limga ijobiy munosabatda bo'lib, kolleжда zamonaviy elektron resurslar mavjudligini va e-ta'limning an'anaviy metodlar bilan muvaffaqiyatli uyg'unlashtirilganligini qayd etadilar. Shu bilan birga, amaliyotdagi o'qituvchilar professional salohiyatini doimiy rivojlantirish zaruriyati borligini anglaydilar. Texnologiya integratsiyasi va aralash ta'lim muhitiga qiziqish mavjud bo'lsa-da, maqsadlarni amalga oshirishga doir shubha va ikkilanmalar ham kuzatiladi; ba'zi o'qituvchilar kompyuter savodxonligi past bo'lsa-da, uni oshirishga intiladi.

Dastlab o'qitish san'at sifatida talqin qilingan bo'lsa, keyinchalik u fan sifatida qayta aniqlangan. Hozirgi davrda o'qitish jarayoni esa murakkab texnologiyalar bilan integratsiyalashgan ta'lim-tarbiya faoliyati sifatida qaraladi. Zamonaviy ingliz tili xonalarida zarur elektron resurslar bilan jihozlash orqali ta'lim yukini yengillashtirish imkoniyati yaratilgan. Bu sharoitda talabalar do'stona va qulay muhitda faoliyat olib borishlari mumkin bo'lib, ular o'rganishni o'yin yoki turli amaliy mashg'ulotlar orqali amalga oshiradilar. Elektron ta'limning ahamiyati pedagogika sohasida global fenomen sifatida shakllanganligi sababli inkor etib bo'lmaydi. Shu bois, o'qituvchilar o'quv muassasasida mavjud elektron resurslardan samarali foydalanish qobiliyatiga ega bo'lishlari lozim. Muassasada eng so'nggi elektron resurslarni taqdim etish, ularni qo'llay oladigan xodimlarni o'qitish va tayyorlash boshqaruvning muhim vazifalaridan hisoblanadi [2].

Elektron treningni operatsion jihatdan elektron o'qituvchilarni tayyorlash va jihozlash jarayoni deb belgilash mumkin, bu esa ularning e-ta'lim dasturlarini samarali qo'llash imkoniyatini yaratadi. Asosan, elektron trening — bu elektron kontseptlar: apparat va dasturiy ta'minot asosida, onlayn yoki oflayn shaklda tashkil etilgan tayyorgarlik jarayonidir. E-training e-ta'limning samarali tatbiqini ta'minlash maqsadida amalga oshiriladi va uning barcha komponentlari o'qituvchining doimiy professional rivojlanishi

(in-service education/continuous professional development) doirasiga kiradi. Hozirgi ta'lim kontekstida e-ta'limning zaruriyati pedagogik jarayonni sifatli rivojlantirish bilan bir qatorda muhimdir, chunki e-learning samarali bo'lishi uchun o'qituvchilarning tegishli tayyorgarligi talab etiladi.

O'qituvchilar onlayn ta'lim vositalaridan turli usullar bilan foydalanishlari mumkin, xususan, talabalar o'rganishda qiyinchiliklarga duch kelganda. E-resurslardan samarali foydalanish uchun nafaqat talabalar, balki o'qituvchilar ham maxsus tayyorgarlikdan o'tishlari zarur. Ko'pchilik mavjud xodimlar ta'lim texnologiyalari va elektron ta'lim bo'yicha tayyorlangan bo'lib, keyinchalik ular talabalarga elektron resurslarni qo'llash bo'yicha trening o'tkazadilar.

Blended Learning (Aralash ta'lim). Aralash ta'lim o'qitish strategiyasi sifatida qo'llaniladi va u an'anaviy va zamonaviy metodlarning uyg'unlashuvi natijasida yuzaga keladi. Bu jarayonda Internet resurslari va an'anaviy darslar birgalikda qo'llaniladi. Aralash ta'lim muhiti talabalarni onlayn resurslar va vositalardan foydalangan holda yuzma-yuz darslarga ham jalb qiladi. Odatiy aralash ta'lim faoliyatlariga quyidagilar kiradi:

An'anaviy o'qitishda veb-resurslarni integratsiyalash;

Maxsus darslar uchun veb-sahifalar yaratish va amalga oshirish;

Forumlar, muhokamalar, chat, onlayn topshiriqlar, viktorinalar kabi onlayn vositalardan foydalanish [2].

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy pedagogik kontekstda texnologiya muhim ahamiyatga ega. Ko'pchilik talabalar kompyuter va mobil qurilmalardan foydalanishga qulay bo'lgani uchun ular ingliz tilini norasmiy ta'lim shakllarida o'rganishni yoqtiradilar. Shu sababli, an'anaviy ta'lim metodlariga elektron resurslarni integratsiyalash talabalar o'qishga qiziqishini saqlashga xizmat qiladi. Bu shuningdek, talabalar kitoblar va uy vazifalaridan ortiqcha yuk his qilmasdan onlayn vazifalarni bajarish imkonini beradi. Texnologiya va o'qitish ayniqsa zamonaviy pedagogik jarayonda birlashgan bo'lishi lozim; o'qituvchi ta'lim jarayonini qiziqarli va do'stona muhitda tashkil etish uchun texnologiyalar va onlayn o'qitish vositalarini samarali tatbiq etishi zarur.

REFERENCES

1. Bazeli, M. J. & Olle, R. E. (1995). Using visuals to develop reading vocabulary. ERIC Document Reproduction Service No. ED391519.
2. Khan I. A. Teaching and technology: The EFL context //Procedia-Social and Behavioral Sciences. – 2013. – T. 93. – C. 2015-2022.
3. Cobb, T. & Horst, M. (2001). Growing academic vocabulary with a collaborative on-line database. ERIC Document Reproduction Service No. ED457698.
4. Smidt, E. & Hegelheimer, V. (2004). Effects of online academic lectures on ESL listening comprehension, incidental vocabulary acquisition, and strategy use. Computer assisted language learning, 17(5), 517-556.
5. Van Aacken, S. (1996). The efficacy of CALL in Kanji learning. On-CALL, 10(2), 2-14.
6. Woodard, C. (1998). Developing vocabulary skills. ERIC Document Reproduction Service No. ED426400.
7. Tozcu, A. & Coady, J. (2004). Successful learning of frequent vocabulary through CALL also benefits reading comprehension and speed. Computer assisted language learning, 17(5), 473-495.
8. Yoshii, M. & Flaitz, J. (2002). Second language incidental vocabulary retention: The effect of picture and annotation types. CALICO journal, 20(1), 33-58.
9. Grace, C. (1998). Personality type, tolerance of ambiguity, and vocabulary retention in CALL. CALICO journal, 15(1-3), 19-45.
10. Kang, S. & Dennis, J. R. (1995). The effects of computer-enhanced vocabulary lessons on achievement of ESL grade school children. Computers in the schools, 11(3), 25-35.
11. Sun, Y. & Dong, Q. (2004). An experiment on supporting children's English vocabulary learning in multimedia context. Computer assisted language learning, 17(2), 131-147.

12. Svenconis, D. J. & Kerst, S. (1995). Investigating the teaching of second-language vocabulary through semantic mapping in a hypertext environment. *CALICO journal*, 12(2-3), 33-57.
13. Somogyi, E. (1996). Using the concordancer in vocabulary development for the Cambridge advanced English (CAE) course. *On-CALL*, 10(2), 29-35.
14. Kaur, J. & Hegelheimer, V. (2005). ESL students' use of concordance in the transfer of academic word knowledge: An exploratory study. *Computer assisted language learning*, 18(4), 287-310.
15. Саpсeнбaевa З. Modernism in Uzbek literature and interpretation of images //Зарубежная лингвистика и лингводидактика. – 2024. – Т. 2. – №. 1. – С. 193-199.
16. Саpсeнбaевa З. Analysis of images and symbols in english non-realistic works //Ренессанс в парадигме новаций образования и технологий в XXI веке. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 229-232.
17. Umarkhodjaeva D.M. (2025) CHET TILLARINI O‘QITISHNING ZAMONAVIY USULLARI. *Tafakkur manzili* 2025-Aprel, 71-73.
18. Adilova, N.A. (2025). Gamification in English language teaching: Engaging the 21st century learner. *ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ*, № 62-2 (том 2), 475-479.
<https://mpcareer.ru/oinv21veke>

ILMIY NASHRLAR MARKAZI